

**Міністерство культури і мистецтв України
Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України**

Аранжування для капели бандуристів

Програма для музичних училищ

спеціальність 5.020205 "Музичне мистецтво"
спеціалізація 5.020205.04 "Народні інструменти"

Київ - 2002

**Міністерство культури і мистецтв України
Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України**

Аранжування для капели бандуристів

Програма для музичних училищ

спеціальність 5.020205 "Музичне мистецтво"
спеціалізація 5.020205.04 "Народні інструменти"

Київ - 2002

Пояснювальна записка

Аранжування для капели бандуристів. Програма для музичних училищ (I рівень акредитації). Спеціальність 5.020205 "Музичне мистецтво" спеціалізація 5.020205.04 "Народні інструменти" (укладач Т.В. Свентах), Київ 2002–11 с.

Укладач - **Свентах Т.В.** – викладач
Рівненського музичного училища
Рівненського державного
гуманітарного університету

Рецензенти - **Посікіра Л.К.** – професор Львівської
державної музичної академії ім. М.Лисенка,
заслужена артистка України

- **Наконечна М.Й.** – викладач Львівського
музичного училища

Редактор – **Філяєва А.В.**

Відповідальний за випуск - **Хижняк Л.І.**

Свентах Т.В.
Державний методичний центр
навчальних закладів
культури і мистецтв України
2002

"Аранжування для капели бандуристів" – це курс, метою якого є навчити студентів робити аранжування, обробки народних пісень, перекладати авторські твори для капели бандуристів.

Вивчення даного предмету сприятиме розвитку творчого мислення студентів. Оволодіння навичками аранжування дасть можливість студентам поповнити репертуарні збірки для капели бандуристів.

У результаті вивчення курсу "Аранжування для капели бандуристів" студент повинен навчитися робити перекладання інструментальних, хорових, вокально-інструментальних творів для капели бандуристів, обробки народних пісень, акомпанементи до вокальних творів.

Предмет аранжування тісно пов'язаний з іншими музичними дисциплінами, такими як "Гармонія", "Аналіз музичних творів", "Читання партитур", і є важливою частиною професійної підготовки студента.

Контроль знань

Наприкінці V семестру проводиться залік, на який виноситься аранжування на основі фольклорного матеріалу 8-16 тактових уривків інструментальних та вокально-інструментальних творів для капели бандуристів.

З метою виявлення повноти знань студентів передбачено також контрольне заняття у формі семінару або вільної колективної бесіди на запропоновану тему.

На індивідуальних заняттях протягом 6-7 семестрів студенти поглиблюють навички з аранжування для капели бандуристів. Протягом цього часу студенти повинні виконати кілька робіт з аранжування, окремі з яких виносяться на залік, що проводиться у кінці кожного семестру. Одне аранжування виноситься на державний іспит з диригування капелою бандуристів.

Орієнтовний тематичний план

№ п/п	Зміст теми	Всього	Практ.	Сам. роб.
1	Предмет аранжування. Способи та прийоми аранжування.	2	2	-
2	Підбір творів для аранжування та їх аналіз.	5	2	3
3	Побудова музичної тканини твору. Основні оркестрові функції.	6	4	2
4	Деякі правила запису нотного тексту.	2	2	-
5	Супровід, як важливий елемент сольної та ансамблевої гри на бандурі. Різновиди супроводу.	4	2	2
6	Бандура, її технічні та художні можливості.	2	2	-
7	Специфіка аранжування для бандури. Аранжування для капели бандуристів інструментальних творів.	4	2	2
8	Аранжування вокально-інструментальних творів для капели бандуристів.	6	4	2
9	Основи хорового аранжування, їх способи. Загальні принципи хорового аранжування.	2	2	-
10	Аранжування творів, які написані для мішаного складу на однорідний.	5	2	3
11	Спрощення фактури при хоровому аранжуванні.	2	2	-
12	Аранжування творів для солістів і хору.	5	2	3
13	Обробки та аранжування народних пісень для капели бандуристів.	5	2	3
14	Підготовка дипломної роботи з аранжування для капели бандуристів	2	2	-
	Підсумкове заняття.	2	2	-
	ВСЬОГО:	54	34	20

Тема 1. Предмет аранжування. Способи і прийоми аранжування.

Значення курсу аранжування для практичної діяльності керівника капели бандуристів та збагачення і вдосконалення репертуару капели бандуристів.

Способи аранжування. Перший – зміст і характер твору передається за допомогою художньо-виражальних засобів нового інструменту або складу хору. Другий спосіб збереження характерного звучання оригіналу, наслідування звучання того інструменту, для якого написано твір.

Прийоми аранжування:

- розширення або звуження фактури;
- ускладнення або спрощення фактури;
- роздрібнення чи укрупнення ритмічного малюнку другорядних елементів;
- зміна тривалостей акордів чи окремих звуків у супроводі;
- переосмислення штрихів;
- зміна розташування акордів;
- розшифрування та перетворення пасажів, каденцій і пристосування їх до нового складу.

Тема 2. Підбір творів для аранжування та їх аналіз.

Аналіз художньо-образного змісту твору, обраного для аранжування, літературного тексту, елементів музичної фактури, звукового діапазону, динамічних, агогічних особливостей. Врахування вокально-хорових та інструментальних можливостей капели бандуристів.

Тема 3. Побудова музичної тканини твору. Основні оркестрові функції.

Типи музичної фактури: гомофонно-гармонічний та поліфонічний. Види поліфонії: підголоскова, контрастна, імітаційна.

Основні оркестрові функції: мелодія, гармонічна педаль, гармонічні фігурації, контрапункт і бас.

Необхідність збалансування всіх оркестрових функцій.

Важливість мелодії в музичній тканині твору.

Способи виділення мелодії при аранжуванні:

- виклад мелодії в унісон;
- подвоєння мелодії в октаву або кілька октав;
- проведення мелодії на деякій регістровій відстані

від інших голосів;

- виклад мелодії та супроводу різними штрихами;
- виділення мелодії за допомогою динамічних

відтінків;

- темброве виділення мелодії;
- виклад мелодії та супроводу різними прийомами

гри (щипок, удар, тремоло).

Значення гармонії для якісного оркестрового звучання. Плавне голосоведення, правила переміщення, з'єднання акордів, їх розв'язання, заповнення середнього регістру партитури для уникнення пустоти звучання, недопустимість перехрещення голосів.

Гармонічна педаль—один або кілька, витриманих на довгих тривалостях, звуків.

Гармонічні фігурації — повторення, чергування чи переміщення акордових звуків в різних ритмічних комбінаціях.

Контрапункт — самостійний голос, який звучить одночасно з основною темою. Досягнення рельєфного звучання теми і контрапункту шляхом їх тембрової, динамічної, штрихової різноманітності.

Бас — фундамент гармонії.

Тема 4. Деякі правила запису нотного тексту, оркестрових та хорових партитур.

Правила позначення в нотному тексті музичних термінів, назви музичного твору, авторів музики і літературного тексту, метроритмічних особливостей, пауз, ліг тощо. Види аколад.

Тема 5. Супровід — важливий елемент сольної та ансамблевої гри на бандурі.

Види супроводу: дублюючий, самостійний, мішаний. За особливістю фактури супроводу поділяються на гармонічні, поліфонічні та гармонічні з елементами поліфонії.

За художньою виразністю супроводу можуть бути прозорі, насичені, зображального характеру.

Тема 6. Бандура, її технічні та художні можливості.

Короткі відомості з історії розвитку бандури. Майстри-конструктори бандури. Технічна характеристика бандури. Спо-соби гри. Прийоми гри. Оригінальність звучання на бандурі арпеджованих акордів, різних видів арпеджіо, гамоподібних пасажів, октавного викладу теми, глісандо, тремоляndo.

Тема 7. Специфіка аранжування для бандури.

Аранжування інструментальних творів для бандури.

Врахування при аранжуванні художніх і технічних можливостей бандури. Аналіз фактури вибраного для аранжування твору. Пристосування фактури до бандурного викладу.

Розподіл фактури на певну кількість партій. Функції кожної партії. Збалансування всіх оркестрових функцій (мелодії, гармонічної педалі, фігурацій, контрапункту, баса).

Тема 8. Аранжування вокально-інструментальних творів для капели бандуристів.

Аналіз вибраного твору. Підбір зручної для хорового та інструментального звучання тональності.

Визначення ролі інструментальної партії. Змістовність, гнучкість супроводу.

Органічне поєднання інструментальної та вокальної партій.

Тема 9. Основи хорового аранжування. Способи та загальні принципи хорового аранжування.

Спосіб хорового аранжування, що здійснюється шляхом прямого перенесення голосів з одної партії в іншу.

Спосіб хорового аранжування, що здійснюється шляхом збагачення оригіналу новими гармонічно-тембральними барвами, зі спрощенням або ускладненням фактури

Необхідність при хоровому аранжуванні збереження мелодії, гармонії, темпу, динаміки, метру. Можливість зміни тональності, фактури, в окремих випадках лінії баса в рамках гармонічної функції.

Особливості викладу мелодії в хоровій партитурі, способи її виділення.

Вірне, художньо-осмислене підтекстування хорових партій.

Тема 10. Аранжування творів, написаних для мішаного хорового складу на однорідний.

Аналіз особливостей фактури оригіналу, розташування акордів, діапазону хорових партій.

Спосіб аранжування, при якому інтервальне співвідношення залишається без змін (при тісному розташуванні акордів).

Спосіб, при якому інтервальне співвідношення голосів змінюється (при широкому розташуванні акордів).

Тема 11. Спрощення фактури при аранжуванні.

Перекладення 4-голосного мішаного хору на 3-голосний однорідний. Найбільш доцільні варіанти заміни 4-голосних акордів 3-голосними. Можливість зміни лінії баса.

Збереження в 3-голоссі ступенів, від яких залежить гармонія (ввідний тон, септіма, альтеровані звуки).

Специфіка перекладення 4-голосся на 2-голосний склад.

Використання терцій, секст, октав, нестійких інтервалів, протилежного руху голосів.

Розгортання мелодії на витриманому другому голосі.

Особливості спрощення фактури при перекладенні творів поліфонічного складу. Відбір головних тем. Можливість деяких змін ритмічного малюнку, перенесення на октаву вниз чи вгору, епізодичні перехреснення голосів.

Тема 12. Аранжування творів для соліста і хору.

Визначення ролі соліста і хору. Хор як звуковий фон, що супроводжує партію соліста. Використання співу з закритим ротом. Особливості підтекстування партії хору. Роль соліста і хору в кульмінаційних моментах. Досягнення цілісності партії соліста і хору у створенні художнього образу твору.

Тема 13. Обробки та аранжування народних пісень для капели бандуристів.

Підбір народних пісень для аранжування для капели бандуристів, аналіз їх художньої, музичної цінності.

Змістовність літературного тексту.

Куплетно-варіаційна форма - найбільш прийнятна для аранжування народних пісень.

Способи урізноманітнення куплетів: застосування різних видів фактури, гармонії, співставлення мажору і мінору, модуляцій, відхилень в інші тональності, значимість інструментальних епізодів, створення цікавого бандурного супроводу, співставлення регістрів, хорового та бандурного тембрів.

Тема 14. Підготовка дипломної роботи з "Аранжування для капели бандуристів".

Підбір музичного твору у відповідності до колективу, який виконуватиме твір на Державному іспиті. Можливість коригування партитури після перших репетицій з колективом. Грамотність і чіткість написання партій для виконавців як одна з умов успішної роботи диригента з колективом.

Рекомендована література.

1. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів. -К.: 1980.
2. Гуцал В. Інструментування для оркестрів українських народних інструментів.-К.: 1987.
3. Баштан С., Омельченко А. Школа гри на бандурі.-К.: 1984.
4. Ліцвенко І. Техніка перекладання хорових творів.-М.: 1964.
5. Горохов П, Загрецький Д. Хорове аранжування.- К.: 1982.
6. Ушкарьов А. Основи хорового письма.-М.: 1986.
7. Вахняк К. Хорове аранжування.-К.: Музична Україна, 1977.

Навчальне видання
Програма для вищих навчальних закладів освіти
(I рівня акредитації)

Програма
для музичних училищ

Аранжування для капели бандуристів

Для спеціальності 5.020205 "Музичне мистецтво"

Укладач - Свентах Тетяна Василівна
Відповідальний редактор – Філяєва А.В.
Технічний редактор та комп'ютерна верстка – Конончук Т.В.

Підписано до друку 25.02.03р.
Формат 60x24
Папір друкарський
Умовних друкованих аркушів - 0,21

Наклад 60 примірників
Замовлення № 31

Рівненське обласне управління статистики
вул. Короленка , 7